

**KOMPARATIVISTIK PEDAGOGIKANING XALQARO
VAZIFALARI**

*Universiy of Management
and Future technologies universitetining
3-kurs talabasi **Kamoliddinova Zuhra Lutfulla qizi***

Annotatsiya: *Komparativistik pedagogika — ya'ni turli mamlakatlar, madaniyatlar va ta'lim-tarbiya tizimlarini taqqoslash orqali o'rganadigan pedagogika yo'nalishi — zamonaviy ta'lim sohasida global xarakter kasb etmoqda. Ushbu maqolada komparativistik pedagogikaning xalqaro vazifalari tizimli tarzda ko'rib chiqiladi: ta'limning jahon tajribalarini o'rganish, milliy ta'lim tizimlarini takomillashtirish uchun solishtirma tahlil olib borish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va odil ta'lim imkoniyatlarini yaratish kabi jihatlar. Shu bilan birga ushbu yo'nalishning muammolari va istiqbollari ham nazarda tutiladi. Ushbu tadqiqot ta'lim nazariyasi va amaliyotiga qiziqqan mutaxassislar, maktab va oliy ta'lim muassasalari xodimlari uchun foydali bo'ladi.*

Kalit so'zlar: *komparativistik pedagogika; qiyosiy pedagogika; xalqaro ta'lim tajribasi; ta'lim tizimlarini taqqoslash; pedagogik hamkorlik; milliy va global ta'lim; ta'lim islohi.*

1. Komparativistik pedagogikaning mazmuni va zarurligi

Komparativistik pedagogika (ba'zan "qiyosiy pedagogika" deb ataladi) — turli mamlakatlarning va hududlarning ta'lim–tarbiya tizimlarini, pedagogika nazariyalarini, usullarini, tamoyillarini bir-biriga nisbatan taqqoslab o'rganadigan fan sohasidir.

Bu yo'nalishning zarurligi quyidagilardan iborat:

Globalizatsiya jarayonida ta'lim va pedagogika sohasida tajribalar tez o'zgarib bormoqda, shuning uchun turli tizimlarni solishtirish orqali eng yaxshi amaliyotlarni aniqlash imkonini beradi.

Milliy ta'lim tizimlari dunyo pedagogik tajribalari bilan bog'langan holda rivojlanadi — komparativ tahlil bu rivojlanishga uslubiy asos yaratadi.

Ta'limning sifatini oshirish uchun, boshqa mamlakatlarda qo'llanilgan muvaffaqiyatli strategiyalarni o'rganish va moslashtirish ehtiyoji mavjud.

Tillararo, madaniyatlارaro o'zaro aloqalar kuchaygani sayin, ta'lim sohasida xalqaro standartlar, hamkorlik yo'llari va solishtirma yondashuvlar muhim ahamiyatga ega bo'lmoqda.

Bu jihatlar komparativistik pedagogikani nafaqat nazariy o'rganish predmeti, balki amaliy ta'lim islohi uchun ham zarur fanni sifatida ko'rsatadi.

2. Xalqaro vazifalar: asosiy yo'nalishlar

Quyida komparativistik pedagogikaning xalqaro darajadagi asosiy vazifalari ko'rib chiqiladi.

2.1. Jahon ta'lim tajribalarini tahlil qilish va umumlashtirish

Turli mamlakatlar ta'lim tizimlarining tarixiy, ijtimoiy, madaniy sharoitlarini o'rganish orqali ularning o'ziga xosligi va umumiy jihatlarini aniqlash.

O'rganilgan tajribalarni umumlashtirish, ya'ni “yana boshqa mamlakatda qaysi ta'lim modeli qo'llanilgan”, “qaysi usullar muvaffaqiyatli bo'lgan” kabi savollarga javob berish.

Ushbu umumlashtirish natijasida o'z ta'lim tizimimizga mos keladigan takliflar ishlab chiqish.

2.2. Milliy ta'lim tizimlarini takomillashtirish uchun qiyosiy tahlil yuritish

Milliy va xalqaro tizimlarni solishtirish orqali kuchli tomonlarini kuchaytirish, zaif jihatlarini aniqlash va ularga yechim topish.

Masalan, bir mamlakatda ta'lim sifati oshirilgan usulni boshqa mamlakatga moslash orqali milliy tizimni innovatsion tarzda rivojlantirish mumkin.

Komparativ pedagogika talabalarga va ta'lim muassasalariga bu tahlil usullarini o'rgatadi.

2.3. Xalqaro pedagogik hamkorlikni rivojlantirish

Ta'lim va pedagogika sohasida xalqaro tashkilotlar, universitetlar, ilmiy markazlar bilan hamkorlik qilish — tajriba almashish, ilmiy loyihalar yuritish, o'quv dasturlarini birgalikda ishlab chiqish.

Komparativistik pedagogika bu hamkorlikni asoslash va metodologik jihatdan qo'llab-quvvatlash vazifasini oladi.

Xalqaro hamkorlik orqali jahon pedagogik tajribasiga kirish imkoniyati va milliy tajribani eksport qilish imkoniyati yuzaga keladi.

2.4. Ta'limning barqaror va inkluziv rivojlanishini qo'llab-quvvatlash

Ta'lim tizimlarining xalqaro darajada barqaror bo'lishi — iqtisodiy, ijtimoiy yoki madaniy bo'shliqlarga qaramay. Komparativistik pedagogika bu jihatni ham ko'zda tutadi.

Turli madaniyatli, til-dinli, ijtimoiy sharoitdagi o'quvchilarning ta'lim imkoniyatlari tengligini ta'minlash — xalqaro vazifa sifatida muhim.

Solishtirma tahlil orqali “qaysi tizimlar inkluziv ta'limni yaxshiroq amalga oshirgan”, “qaysi onega misollar bor” kabi savollarni o'rganish mumkin.

2.5. Ilmiy-metodologik to'liqlikni ta'minlash va rivojlantirish

Komparativistik pedagogika fan sifatida o'z metodologiyasiga ega bo'lishi lozim: deskriptiv metod, statistik tahlil, tarixiy-tahliliy yondashuv, sosiologik metod va boshqa metodlarni qo'llash.

Xalqaro tadqiqotlarda bu metodologiyani qo'llash orqali olingan natijalar asosida xalqaro standartlar va mezonlarni aniqlash.

Ta'lim va pedagogika sohasidagi tadqiqotlar global qiyosiy kontekstda o'tkazilishi — buni ta'minlash komparativistik pedagogikaning vazifasi.

3. Amaliy jihatlari va muammolari

Komparativistik pedagogikaning vazifalari amaliyotda qanday yuzaga chiqadi va qanday muammolar bilan duch keladi? Quyida ba'zi jihatlar ko'rib chiqiladi.

3.1. Amaliy jihatlari

Masalan, bir davlatdagi ta'lim dasturi yoki metodikasini tahlil qilib, unga o'xshash vaziyatdagi boshqa davlat tizimiga moslashtirish.

Xalqaro tajriba almashinuvi (seminarlar, konferensiyalar, ilmiy maqolalar) orqali pedagogika xodimlari malakasini oshirish.

Turli davlatlar ta'lim tizimlarini o'rganish bo'yicha kurslar, magistratura modul-lari tashkil qilish — o'quvchilarga solishtirma fikrlashni shakllantirish.

Ta'lim siyosatini ishlab chiqishda xalqaro modellarga tayangan holda milliy kontekstga moslashtirilgan qarorlar qabul qilish.

3.2. Muammolari

Ma'lumotlarning yetishmasligi yoki turli mamlakatlarda ta'lim tizimlarini to'liq va aniq taqqoslash uchun zarrur bo'lgan parametrlarning farqliligi. Misol uchun, ta'lim tartibi, baholash metodlari, ta'lim muassasalarining statusi har bir davlatda o'ziga xos.

Madaniy, til, iqtisodiy va siyosiy sharoitlar ham ta'lim tizimlarini taqqoslashda «toza» solishtirmaga imkon bermasligi mumkin.

Xalqaro hamkorlikni amalga oshirishda moliyaviy, kommunikatsion yoki tashkiliy to'siqlar mavjud bo'lishi mumkin.

Komparativ tahlil natijalarini amaliyotga tatbiq qilishda milliy sharoitga moslashtirish talab qilinadi — hamma tajriba avtomatik tarzda o'zimizga mos kelmaydi.

4. Komparativistik pedagogikaning istiqbollari

Komparativistik pedagogika kelajakda qanday yo'nalishlarni olishi mumkin?

Raqamli va onlayn ta'lim tajribalarini solishtirish: global pandemiya sharoitida onlayn ta'lim tajribasi dunyo bo'yicha keng taraldi. Komparativ tahlil orqali qaysi usullar samarali bo'lganini aniqlash mumkin.

Interkultural ta'lim va global fuqarolik kompetensiyalari: Turli madaniyatli o'quvchilarga ta'lim berishda qiyosiy pedagogika yangi tadqiqot maydoni bo'ladi.

Barqaror taraqqiyot maqsadlari kontekstida ta'lim: UNESCO va boshqa xalqaro tashkilotlar ta'limni barqaror taraqqiyot bilan bog'lamoqda. Komparativ pedagogika bunday yo'nalishni mustahkamlashi mumkin.

4.1. Global fuqarolik ta'limi va madaniyatlararo muloqot

Zamonaviy dunyoda yoshlar faqat milliy doirada emas, balki xalqaro maydonda ham raqobatbardosh bo'lishlari kerak. Shuning uchun global fuqarolik ta'limi (Global Citizenship Education – GCED) komparativistik pedagogikaning muhim yo'nalishiga aylanmoqda.

Bu yo'nalishda komparativistik pedagogika quyidagi vazifalarni bajaradi:

turli mamlakatlarda global fuqarolik kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan dasturlarni o'rganadi;

milliy ta'lim tizimlariga tolerantlik, madaniyatlararo muloqot, inson huquqlari va tinchlik madaniyatini singdirish imkoniyatlarini tahlil qiladi;

xalqaro ta'lim dasturlarining ijobiy jihatlarini milliy dasturlarga moslashtirish usullarini ishlab chiqadi.

Masalan, UNESCO va OECD tashabbuslari asosida ishlab chiqilgan “Learning to Live Together” konsepsiyasi hozirda ko'plab mamlakatlarda qo'llanilmoqda. O'zbekiston ham bu tajribalardan foydalangan holda yoshlarda bag'rikenglik, xalqaro hamjihatlik va ochiq dunyoqarashni shakllantirishi mumkin.

4.2. O'zbekistonda komparativistik pedagogika rivoji istiqbollari

O'zbekiston mustaqillik yillarida ta'lim tizimini isloh qilishda jahon tajribalariga keng tayanmoqda. Mamlakatimizda komparativistik pedagogika sohasida ilmiy tadqiqotlar olib borish, xorijiy tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish, xalqaro ilmiy aloqalarni kengaytirish bo'yicha qator ishlar amalga oshirilmoqda.

Kelgusida quyidagi yo'nalishlar dolzarb bo'lib qoladi:

pedagog kadrlar tayyorlash tizimida qiyosiy tahlil asosida yangi metodik modellarni joriy etish;

xalqaro ta'lim dasturlarida O'zbekiston ishtirokini kuchaytirish;

xorijiy tillarda ilmiy maqolalar, darsliklar, qo'llanmalar yaratish orqali milliy tajribani dunyoga tanitish;

komparativ tadqiqotlar markazlarini tashkil etish va yosh olimlarni shu yo'nalishda tayyorlash.

5. Xulosa

Komparativistik pedagogika xalqaro vazifalari orqali ta'lim nazariyasi va amaliyotini yangi bosqichga olib chiqadi. Jahon ta'lim tajribalarini o'rganish, milliy tizimlarni solishtirish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, pedagogik tadqiqot metodologiyasini mustahkamlash — bular ayni paytda dolzarb. Biroq, bu yo'nalishda bir qator muammolar mavjud bo'lib, ularni hal etish — tizimli yondashuv va xalqaro tajriba almashinuvi orqali amalga oshirilishi lozim. O'zbekistonda ham komparativistik pedagogikani rivojlantirish milliy ta'limning sifatini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hisini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
- 8.8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashtirish jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.